

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558¹

จิตติมา อังคนาวิน²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี หลักเกณฑ์การให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้กระทำการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองหรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าในสังคมปัจจุบันยังคงมีช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยอยู่มาก จึงทำให้คนจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่เพราะการต่อสู้คดีในกระบวนการยุติธรรมมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สร้างความเศร้าและสะท้อนใจมากกับ “คนยากจน ยากไร้” เลยมีคำกล่าวที่ว่า “คนจนนอนคุก...คนรวยนอนบ้าน” จึงทำให้ต้องมีการตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ไม่ครอบคลุมพอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนที่มีความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยที่เข้าขอรับความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ตามวัตถุประสงค์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การอุทธรณ์คดีสิทธิมนุษยชนและการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน แต่ประชาชนที่ได้รับการช่วยเหลือยังมีสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ แม้ในช่วงปีหลายๆ ที่ผ่านมานับแต่ที่เริ่มมีการก่อตั้งกองทุนยุติธรรมจะมีการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน ยากไร้ ไม่ได้รับความเป็นธรรมจะมีสถิติที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ คดีที่กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือก็ยังถือว่าน้อยมาก แต่ถึงอย่างไรเมื่อมองถึงประโยชน์ของกองทุนยุติธรรมก็ควรจะมีการส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือบริการประชาชนอย่างทั่วถึงให้มากยิ่งขึ้น แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม เนื่องจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถเสนอคำขอให้คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดพิจารณาได้ ให้ประธานอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือประธานอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาคำขอ และรายงานให้คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด แล้วแต่กรณีทราบโดยเร็ว รวมทั้งระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม กำหนดว่า ในการพิจารณาคำขอ ให้คณะอนุกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอ หากในกรณีที่มิเหตุจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานเป็นผู้พิจารณาคำขอ และรายงานให้คณะอนุกรรมการทราบโดยเร็ว แต่ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาขึ้นคำหรือระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือของคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมที่ชัดเจนไว้แต่อย่างใด ว่าทางคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือกรณีใดหรือไม่และจะต้องพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใดนับแต่วันที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือได้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ อันมีผลทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเพราะ ไม่สามารถคาดหมายได้ว่าการพิจารณาจะแล้วเสร็จเมื่อใด และจะได้รับความช่วยเหลือหรือไม่

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาและอุปสรรคการขอรับความช่วยเหลือในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.1 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้กองทุนมอบอำนาจให้แก่พนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและหากศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ซึ่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้อุทธรณ์คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะส่งผลทำให้การดำเนินการช่วยเหลือครั้งนี้ได้สิ้นสุดลง อันมีผลกระทบกับตัวผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือเพราะถ้าหากผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือต้องการให้พนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือจะต้องไปดำเนินการยื่นเรื่องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมใหม่

2.2 สำหรับกรณีที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือในการขอปล่อยชั่วคราวที่เป็นคนไร้ญาติหรือประกอบอาชีพอิสระ เนื่องจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 30 วรรคสี่ กำหนดให้ผู้ต้องหรือจำเลยต้องให้สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย จึงทำให้ผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือในการขอปล่อยชั่วคราวที่เป็นคนไร้ญาติหรือประกอบอาชีพอิสระไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการขาดช่องทางร้องเรียนหรืออุทธรณ์กรณีที่มีการพิจารณาให้การช่วยเหลือนั้นไม่เป็นธรรม แม้คณะกรรมการจะออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม กำหนดว่า หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการหรือประธาน ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะอนุกรรมการ หรือประธานแล้วแต่กรณี พร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา และกำหนดอีกว่า ให้เลขานุการแล้วแต่กรณี แจ้งผลการพิจารณาทบทวนเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบ ภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่คณะอนุกรรมการหรือประธานพิจารณาแล้วเสร็จนั้น เมื่อพิจารณาจากที่ได้กล่าวมานี้ พบว่า หากผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะอนุกรรมการ หรือประธานแล้วแต่กรณี แต่การที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมกำหนดให้ผู้พิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือและผู้พิจารณาทบทวนผลของคำสั่งที่อนุมติ ไม่อนุมัติ หรือยุติเรื่อง เป็นบุคคลคนเดียวกัน อันเป็นการส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลืออาจได้รับการพิจารณาความช่วยเหลืออย่างไม่เป็นธรรม ถูกต้อง และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

ประเด็นปัญหาที่สี่ ปัญหาการให้ความช่วยเหลือในด้านละเมิดสิทธิมนุษยชนยังไม่สามารถบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากกองทุนยุติธรรมและสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจ่ายเงินชดเชยให้กับผู้สูญเสียอิสรภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะเชื่อว่าจำเลยบริสุทธิ์ หรือที่เรียกกันว่า “ยกขาว” สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจ่ายค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่ตำรวจขออนุญาตฝากขังต่อศาลและไม่ได้รับการประกันตัว แต่ต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง หรือผู้ที่ถูกคุมขังจริงเกินคำพิพากษาของศาล ทางกองทุนยุติธรรมก็ได้ให้ความช่วยเหลือ โดยเป็นผู้จ่ายเงินชดเชยให้แก่บุคคลดังกล่าวแล้ว ตามที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 9 แต่อย่างไรก็ตามยังมีความไม่ชัดเจนว่าหากจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย หรือยกฟ้องเนื่องจากโจทก์ยังพิสูจน์จนสิ้นสงสัยไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งมีจำนวนมากกว่าจำเลยที่ศาลยกฟ้องเพราะเชื่อว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จะอยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมหรือไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าวจะไม่ได้รับเงินชดเชยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่จะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่จำเลยควรจะได้รับความช่วยเหลือตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 แต่กรณีดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมในการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม การที่จำเลยที่ถูกศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย หรือยก

ฟ้องเนื่องจากโจทก์ยังพิสูจน์จนสิ้นสงสัยไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด อันถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม จึงมีผลทำให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมไม่ได้รับความคุ้มครองตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ที่จะช่วยเหลือประชาชนในด้านการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักความเสมอภาค

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1.1 ควรแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของระยะเวลาสำหรับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมให้ชัดเจนตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและเป็นธรรมต่อประชาชน โดยแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 22 วรรคหนึ่ง “ให้นุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ กรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถเสนอคำขอให้คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดพิจารณาได้ ให้ประธานอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือประธานอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาคำขอ และรายงานให้คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด แล้วแต่กรณีทราบโดยเร็ว”

1.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 โดยการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 วรรคหนึ่ง “ในการพิจารณาคำขอ ให้คณะอนุกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ”

1.3 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดข้อชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 โดยการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 วรรคหนึ่ง “ในการพิจารณาคำขอ ให้คณะอนุกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ”

1.4 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 14 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการ ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 โดยการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจาก กองทุนยุติธรรม

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 14 วรรคหนึ่ง “ในการพิจารณาคำขอ ให้คณะกรรมการเป็นผู้ พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ”

1.5 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 13 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับการช่วยเหลือและให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมาย แก่ประชาชน พ.ศ. 2559 โดยการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุน ยุติธรรม

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 13 วรรคหนึ่ง “ในการพิจารณาคำขอ ให้คณะกรรมการเป็นผู้ พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติหรือยุติคำขอ เหตุแห่งการยุติคำขอ มีดังนี้...”

2. ปัญหาและอุปสรรคการขอรับความช่วยเหลือในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.1 ควรแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการขอรับความช่วยเหลือในการขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตาม มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ โดยมีการบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของ กระทรวงยุติธรรมที่เป็นผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในการอุทธรณ์คำสั่งศาลในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จะได้เป็นการช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือได้อย่างถึง ที่สุดและจะได้ไม่ต้องมีการดำเนินการพิจารณาคำขอที่ซ้ำซ้อน โดยแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 30 วรรคหนึ่ง “การขอปล่อยชั่วคราวให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย กองทุนอาจมอบอำนาจให้แก่พนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ยื่นคำร้องขอ ปล่อยตัวชั่วคราวและเป็นผู้ลงนามในสัญญาประกัน และเป็นผู้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย”

2.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอรับความ ช่วยเหลือที่เป็นคนไร้ญาติหรือผู้ประกอบอาชีพอิสระด้วย โดยแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 30 วรรคสี่ “ก่อนออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์จะได้รับการปล่อยชั่วคราวทำหนังสือสัญญาให้กองทุนไว้ว่า หาก กองทุนต้องชำระเงินค่าปรับตามวรรคสามเป็นจำนวนเท่าใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะชดใช้เงินให้แก่กองทุน จนครบถ้วน และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องนำสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง หรือบุคคลใด มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย”

3. ปัญหาการขาดช่องทางร้องเรียนหรืออุทธรณ์กรณีที่มีการช่วยเหลือนั้นไม่เป็นธรรม ควรแก้ไขการพิจารณาทบทวนตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดค่าธรรมเนียมผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 และ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 ให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดได้ เพราะเนื่องจากคำสั่งอนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติเรื่อง เป็นคำสั่งทางปกครอง คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมจึงมีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของ คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดได้ โดยอาศัย มาตรา 18 (3) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เพื่อแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือ กลับกรอง และเสนอความเห็นเบื้องต้นต่อคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมในการวินิจฉัยอุทธรณ์ต่อไป โดย แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

3.1 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 19 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 19 “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการหรือประธาน ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม พร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

3.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 19 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดค่าธรรมเนียมผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 19 “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการ ประธาน หรือผู้ที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม พร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

3.3 ควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 18 วรรคหนึ่ง ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559

โดยแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 18 “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการหรือประธาน ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการกองทุน

ยุติธรรม พร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

4. ปัญหาการให้ความช่วยเหลือในด้านละเมิดสิทธิมนุษยชนยังไม่สามารถบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 ข้อ 9 ให้สามารถช่วยเหลือให้ครอบคลุมถึงจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย หรือยกฟ้องเนื่องจากโจทก์ยังพิสูจน์จนสิ้นสงสัยไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด โดยแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อ 9 “ผู้ขอรับความช่วยเหลือจากการกระทำในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิขอความช่วยเหลือ

- (1) เป็นผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย
- (2) เป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด
- (3) เป็นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน
- (4) การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
- (5) เป็นจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย หรือยกฟ้องเนื่องจากโจทก์ยังพิสูจน์จนสิ้นสงสัยไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด”

เอกสารอ้างอิง

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

บรรเจิด สิงคะเนติ. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่องหลักความเสมอ

ภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.

สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. คู่มือการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรมสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2559.